

فاطمه حیدری

پشت پرچین ارتباط دو جنس

کنند و در این صورت حضور زنان به عنوان نیمی از اجتماع، در مجموعه‌های مختلف در ارتباط با مردان گریزناپذیر می‌شود. اسلام برای سالم‌سازی جامعه و تعالی و رشد انسان‌ها توجه و اهتمام ویژه‌ای به موضوع محرم و نامحرم نشان داده است و براساس فطرت انسانی؛ خط قرمزها، مسیرها، حریم‌های عمومی و خصوصی را به گونه‌ای روشن طرح‌ریزی کرده است و در پی‌ریزی این طرح، اصول اعتقادی خود را در این زمینه در دستورات مشخصی به صورت‌های گوناگون مطرح می‌کند تا حریم زنان از مردان قابل شناسایی باشد و جامعه در مسیر رشد و تعالی گام بردارد. موضوع ارتباط یا به تعبیر بهتر اختلاط زن و مرد در محل کار و اداره نیز از مسائل مورد بحث در جامعه کنونی است. مسلماً با رشد و پیشرفت تکنولوژی و تمدن موجود، بایستی به هر موضوع نگاهی دقیق و حساس بر محور آموزه‌های دینی اعم از قرآن و روایات داشت.

پیامبر سوار بر اسب بود، به آن زن نگاه می‌کند و او هم به فضل خیره شده است. رسول خدا(ص) برای جلوگیری از رد و بدل شدن نگاه‌های هوس‌آلود، با دست خود سر فضل را به سوی دیگر برگرداند، سپس فرمود: مرد جوان و زن جوان، ترسیدم که شیطان بین آن دو داخل شود.^۲

نیم نگاهی به اختلاط در جامعه

وقتی عنصری به نام توانایی با چاشنی علم و آگاهی همراه شود و با ذوقی خلاق حرکت‌آفرین شود، می‌توان امیدوار بود که مسیر درست انتخاب شده، هدف را نمایان و فرد را به موفقیت نزدیک می‌کند. هر مجموعه‌ای، اداره‌ای، سازمانی و هر ارگان دولتی و غیر دولتی برای هدفی تشکیل می‌شود و متناسب با اهداف خود نیازمند توانایی‌های گوناگون است. در این میان سازمان‌ها و ادارات ناچارند تخصص‌های گوناگون مورد نیاز مجموعه را فارغ از جنس زن و مرد براساس نیاز خود انتخاب

● پزشکان محقق، برخی از آثار زیان بار جسمی در اختلاط زن و مرد نامحرم را این‌گونه بیان کردند:

دشواری تنفس، درد اطراف قلب، تپش و اضطراب قلب، ضعف و خستگی عمومی، سردرد، بی‌قراری، بی‌خوابی، کم‌اشتهایی، خستگی فکری و دماغی.

کیهان ۸۴/۴/۱۴

● آیستن یکی از متخصصین غربی است که بعد از انجام تحقیقات خود به این نتیجه رسیده که آموزش غیر مختلط، آثار مثبت فراوانی دارد و اثر آن بر زنان بیش از مردان است.

او اعتقاد دارد وقتی دانشجویان و اعضای هیئت علمی و استادان از یک‌جنس باشند، احساس شناخت و همدلی مشترک بیشتر خواهد بود.^۱

● حجة‌الوداع بود. زن خثعمی به محضر رسول خدا(ص) آمد تا مسئله‌ای بپرسد. حضرت هنگام پاسخ متوجه شد، فضل بن عباس که جوانی زیباروی و پشت سر

یکی از راه‌های جلوگیری از نفوذ شیطان و وسوسه‌های آن، ایجاد حریم میان زن و مرد و رعایت پوشش لازم است تا از نگاه‌های هوس‌آلود و تماس‌های غیر شرعی جلوگیری شود.

نگاهی به پشت پرچین ارتباط

هنگام سخن گفتن از مسئله ارتباط، دیدگاه‌های متفاوتی بیان می‌شود. گروهی به مسئله ارتباط زن و مرد با نگاهی سخت‌گیرانه نگاه می‌کنند. این گروه هر نوع ارتباط را جز در صورت ناچاری ممنوع می‌دانند و معتقدند رابطه میان زن و مرد، رابطه آتش و پنبه است و عقل حکم می‌کند برای دوری از خطر، این دو هرچه بیشتر از یکدیگر دور نگه داشته شوند؛ زیرا هر نوع ارتباط یک جرعه است که کنترل آن دست هیچ‌کدام نیست.

گروه دوم آسان می‌گیرند و معتقدند هرگونه محدودیت، افزایش التهاب و اشتیاق را به همراه دارد. سخن از ارتباط و عصر ارتباطات و گفت‌وگوی تمدن‌ها و انسان‌ها به میان می‌آورند، عصری که مصاحبت همه افراد بشر را فارغ از رنگ و نژاد و جنس می‌طلبد. گروهی هم راه میانه را در پیش گرفته‌اند نه سهل می‌گیرند، نه سخت!

نگاهی به ارتباط در قرآن

قرآن کریم ۳۸ بار برای روابط از کلمه معروف استفاده کرده است که ۱۹ بار آن درباره ارتباط با زنان است - گویی معیار، میزان معروف بودن روابط است. این واژه متضمن هدایت عقلی، حکم شرعی، فضیلت اخلاقی و سنت‌های ادبی و انسانی است و چون اسلام، شریعت خود را براساس فطرت

و خلقت بنا کرده، معروف همان چیزی است که مردم آن را معروف بدانند. البته مردمی که از راه فطرت و از مقتضای نظام خلقت منحرف نگردیده باشند.^۴ بنابراین معیار ارتباط، روشی تلقی می‌شود که جامعه با در نظر گرفتن راهنمایی عقل و شرع و فطرت می‌پسندد. بنابراین ممکن است رابطه‌ای در شرایطی پسندیده و یا برای عده‌ای پسندیده و برای عده‌ای دیگر ناپسند باشد.

نگاهی به برنامه‌های اسلام برای شرایط ارتباط

برنامه اول: بغضوا...^۶ التزام و تعهد دو گروه (زن و مرد) نسبت به فرو گرفتن چشم؛

برنامه دوم: یغضضن...^۷ التزام و تعهد زن به پوشیدن لباس شرعی و موقرانه که جز صورت و کفین تمام اندام‌ها را بپوشاند.

لباسی که موجب سترزینت باشد؛

برنامه سوم: تخضضن بالقول...^۸ التزام و تعهد نسبت به اخلاق و رفتار اسلامی در همه چیز به ویژه در برخورد با مردان؛

برنامه چهارم: راه رفتن ... لا یضربن^۹ ... التزام و تعهد به راه رفتن با حیا؛

برنامه پنجم: در حرکات: التزام و تعهد دو گروه به حرکات که نباید با ناز و کرشمه باشد. الممیلات المائلات^{۱۰} آنانی که خود منحرف و دیگران را هم منحرف می‌کنند؛

برنامه ششم: اجتناب از خلوت کردن با نامحرم؛

و برنامه هفتم: ملاقات با نامحرم در حد نیاز و براساس اندازه کار مشترک.

نگاهی به جداسازی زنان و مردان و آثار مثبت آن

جدایی زن و مرد نامحرم، یکی از دستورهای صریح قرآن و رسول خداست که در سلامت جامعه تأثیری فراوان دارد. بدون تردید حفظ عفت عمومی برای پایداری هر جامعه‌ای ضرورتی انکارناپذیر است و یکی از راه‌های جلوگیری از نفوذ شیطان و وسوسه‌های آن، ایجاد حریم میان زن و مرد و رعایت پوشش لازم است تا از نگاه‌های هوس‌آلود و تماس‌های غیر شرعی جلوگیری شود.

تقویت ایمان، آرامش روحی روانی، سلامت جسمی، استحکام بنیان خانواده، عزت و سربلندی و امنیت بانوان؛ برخی از برکات این دستور قرآن و رسول خداست.

جداسازی زن و مرد؛ سنت رسول خدا (ص)

پیامبر اکرم (ص) خود نیز عملاً برای جداسازی محیط زنان از مردان اقداماتی انجام داد تا زمینه‌ها و خطرات ناشی از اختلاط زنان و مردان را از میان ببرد.

۱. روزی آن حضرت با اشاره به یکی از درهای مسجد نبوی، به یارانش فرمود: اگر این در را برای بانوان اختصاص دهیم، بهتر است، آنان هنگام خروج از مسجد دچار مشکل نمی‌شوند و اختلاط پیش نمی‌آید.^{۱۱}

۲. رسول خدا در اقدامی به مسلمانان دستور دادند در هنگام شب وقتی که نماز جماعت تمام می‌شود، اول زن‌ها از مسجد بیرون بروند و بعد مردان پراکنده شوند. آن حضرت با این عمل خود حتی زمینه روپرو شدن زنان با مردان نامحرم را در

کوچه‌های مدینه از میان برداشتنند.^{۱۲}
۳. امام صادق (ع) از حضرت رسول نقل می‌کنند که پیامبر خدا (ص) دستور دادند که: سزاوار نیست زنان از وسط جاده عبور کنند و آنان باید از کنار دیوار و جاده بروند.^{۱۳}

در جامعه حضور می‌یابند، از عایقی مفید و مؤثر به نام هویت انسانی بهره‌مند می‌شوند. این عایق سبب ایجاد جریانی سالم و آسیب‌ناپذیر در روابط زن و مرد می‌شود. بر این مبنا کارمندان یا همکاران مرد «در زیرساخت‌های فکری خویش تصویر درستی از زن به عنوان یک شخصیت ارجمند، پاک، باکرامت و باحرمت دارند» و همکاران زن نیز «در روساخت‌های رفتاری خود که وجوه ارتباط آنان را در پوشش گفتار و حرکات نمایان می‌سازد، حرمت زن بودن خود را نمایش می‌دهند»^{۱۵} و می‌دانند تنها در این صورت می‌توانند مقام و موقعیت خویش را در برابر مرد حفظ نمایند.

نگاه شهید مطهری به مسئله ارتباط

از منظر قرآن تمام لذت‌های جنسی میان زن و مرد باید به محیط خانوادگی محدود شود و در قالب ازدواج صورت پذیرد؛ زیرا اگر کامیابی‌های جنسی در محیط خانواده و به وسیله همسران مشروع به دست آید، چهار دستاورد بزرگ و سرنوشت‌ساز روانی، اجتماعی، اقتصادی و خانوادگی برای جامعه و افراد آن دارد.

از جنبه روانی به بهداشت روانی اجتماع کمک می‌کند و از جنبه خانوادگی سبب تحکیم روابط خانوادگی و برقراری صحت کامل بین زوجین می‌گردد و از جنبه‌های اجتماعی موجب حفظ و استیفای نیروی کار و فعال‌تر شدن افراد در زمینه اقتصادی می‌گردد و نیز باعث می‌شود که ارزش و مقام زن بالا برود و جایگاه با عظمتی در جامعه کسب کند.^{۱۴}

عایقی مفید به نام هویت انسانی

اجتماع مجموعه‌ای از زنان و مردان است و قابل تعمیم به جامعه مردان و جامعه زنان نیست. بنابراین باید برای اختلاط و ارتباط زن و مرد در اداره و سایر مجامع عمومی، عایقی مفید یافت. زن و مردی که با نگاه به شخصیت انسانی خود - که به طور قطع در روابط سالم نمودار می‌شود -

رسول خدا در اقدامی به مسلمانان دستور دادند در هنگام شب وقتی که نماز جماعت تمام می‌شود، اول زن‌ها از مسجد بیرون بروند و بعد مردان پراکنده شوند. آن حضرت با این عمل خود حتی زمینه روبرو شدن زنان با مردان نامحرم را در کوچه‌های مدینه از میان برداشتند.

کنترل اختلاط و آثار مثبت آن در محیط کار

کنترل ارتباط و اختلاط، حذف تیری از تیرهای شیطان^{۱۶} است که موجب آرامش و امنیت زن و مرد در محل کار می‌شود. آرامش و امنیت به تفکر خلاق فرصت می‌دهد تا بروز کند و فکر خلاق، چرخه تولید و دانش را به حرکت وامی‌دارد. از خودنمایی و درگیری‌های ذهنی می‌کاهد و بازدهی هدف نهایی را بالا می‌برد.

فرد به خانواده و ازدواج بیشتر توجه می‌کند و در آن به دنبال تأمین غرایز خود می‌گردد. در این محیط‌ها به حقایق تکوینی زن و مرد احترام گذاشته و موجبات تکامل این دو فراهم می‌شود.

ارتباط در ادب پارسی

ز دست دیده و دل هر دو فریاد
که هر چه دیده بیند دل کند یاد
بسازم خنجری نیشش ز فولاد
زنم بر دیده تا دل گردد آزاد^{۱۷}

پی‌نوشت‌ها:

۱. برگرفته از سایت دانشگاه امام صادق (ع).
۲. المبسوط، شیخ طوسی، ج ۴، ص ۱۶۰
۳. مجله بازتاب اندیشه در مطبوعات، ش ۵۵ و ۵۶، عباس نیکزاد؛ کتاب زنان؛ ش ۲۵، پاییز ۱۳۸۳
۴. علامه طباطبایی، میزان؛ طبع ۱۳۶۳، ج ۴، ص ۲۴
۵. مجله بازتاب اندیشه در مطبوعات و کتاب زنان
۶. نور، ۳۰
۷. همان، ۳۱
۸. احزاب، ۳۲
۹. نور، ۳۱
۱۰. حدیث نبوی
۱۱. المحلی، ابن حزم، ج ۳، ص ۱۳۱
۱۲. مسئله حجاب، ص ۲۱۸
۱۳. الکافی، ج ۵، ص ۵۱۸
۱۴. مسئله حجاب، ص ۶۸
۱۵. مجله بازتاب اندیشه در مطبوعات، ش ۵۵ و ۵۶، عباس نیکزاد؛ کتاب زنان؛ ش ۲۵، پاییز ۱۳۸۳
۱۶. نگاه به نامحرم، تیری از تیرهای شیطان است
۱۷. باباطاهر.

پای صحبت بی‌بی جون

دیروز که در مورد موضوع مقاله‌ام با بی‌بی جون صحبت کردم، دیدگاه‌های ساده، اما واقع‌بینانه او نظرم را جلب کرد. بی‌بی جون می‌گفت: دخترم! قدیما زن و مرد همدیگر رو نمی‌دیدند، به همین خاطر بعد از ازدواج هر کسی فکر می‌کرد بهترین مرد و زن دنیا نصیب اون شده ... دل به زندگی می‌داد و بی‌هیچ مقایسه‌ای زندگی می‌کرد.

اما الان نمونه فرق کرده، عوض شده... زن و مردای غریبه باید توی یه اتاق کوچیک با هم کار کنن و همکار باشن. نمی‌گم بده یا خوبه... اما مادر وای به روزی که لذت‌های ازدواج خانوادگی به محیط کار و جامعه کشیده بشه... اون وقت دیگه برکت همه کارا از بین می‌بره و فعالیت‌های جامعه ضعیف می‌شه.

بی‌بی جون گفت: به نگاه بنداز ببین آمار ازدواج الان با ۲۰ سال پیش چقدر فرق کرده ... ببین سن ازدواج از چند به چند کشیده شده... مادر جون! اگر معاشرت‌های آزاد و بی‌بندوباری با اختلاط زن و مرد زیاد بشه، ازدواج دیگه می‌شه یه تکلیف سخت و مشقت‌بار... یعنی دخترا و پسرا فکر می‌کنند که با ازدواج دیگه باید فاتحه آزادی شون رو بخونن. بی‌بی گفت: دخترتم محیط کار و اداره، محیط کار و تلاش و فعالیت، نه محیط خودنمایی و آرایش و...

بی‌بی جون گفت: مردی که هر روز تو اداره با ناز و کرشمه‌های همکار زنش مواجه می‌شه و چشم‌هاش رو نمی‌بنده، دیگه تو خونه آرامش نداره... شیطونم که بیکار نمی‌شیننه و حسابی وسط این دو تا رژه می‌ره تا بالاخره... اون وقت بهانه‌جویی‌ها و مقایسه‌ها شروع می‌شه تا کم‌کم زندگی از هم بپاشه.

بی‌بی معتقد ... مرد و زن نامحرم هیچ وقت تو یه اتاق آرامش ندارن، پس هیچ وقت نمی‌تونن به مراجعین شون آرامش بدن.
بی‌بی جون می‌گه: وای به روزی که حریم‌ها بین زن و مرد نامحرم برداشته بشه...

زن و مردی که با نگاه به شخصیت انسانی خود - که به طور قطع در روابط سالم نمودار می‌شود - در جامعه حضور می‌یابند، از عایقی مفید و مؤثر به نام هویت انسانی بهره‌مند می‌شوند.